

M.J. Paul, 'Preekschets Joël 2:28-32' in J. van der Graaf, J. Maasland en W. Verboom (red.), *Het Woord der prediking. Handreiking voor predikanten*, deel 2. Kampen: Kok 1996, pagina's 86-91.

TEKSTKEUS

De keuze van de tekst is ingegeven door het feit dat met Pinksteren dit gedeelte gekozen kan worden, omdat Petrus in Handelingen 2:16-21 deze profetie citeert. Tevens gebruikt Paulus in Romeinen 10:13 deze profetie.

EXEGESE

Van de profeet Joël, wiens naam 'JHWH is God' betekent, zijn ons geen persoonlijke gegevens bekend dan dat zijn vader Pethuël heette (1:1). Waarschijnlijk leefde hij in Juda en had hij nauwe banden met de priesterklasse. Het is moeilijk om de tijd waarin hij leefde te bepalen. Onder de orthodoxe uitleggers bestaat een zekere voorkeur voor een datering in de tijd van koning Joas en de hogepriester Jojada (ong. 830 v. Chr.; 2 Koningen 11-12), maar er blijft zoveel onzekerheid, dat zelfs een postexilische datering niet uitgesloten kan worden.

De profeet begint met de beschrijving van een sprinkhanenplaag (die waarschijnlijk letterlijk genomen moet worden) en gebruikt deze om de opmars van machtige vijanden te beschrijven. Deze plagen zijn aankondigingen van de Dag des HEEREN, die een dag van oordeel zal zijn voor het volk. In 2:12 volgt een oproep tot bekering en verootmoediging (vgl. 1:13v.). Vanaf 2:18 is er een belofte van herstel, van heil en verlossing, die uitloopt op de belofte van uitstorting van de Geest (vs. 28-32). In hoofdstuk 3 komt het oordeel over de heidenen ter sprake, die Gods volk hebben verstrooid. God zal Zijn volk vergaderen en wil Zelf wonen te Jeruzalem.

Onze tekst staat dus in een gedeelte van heilsaankondiging. Dit heil omvat allereerst stoffelijke zegeningen als koren, most en olie; tevens zal er voldoende regen zijn. [In vs. 23 past de vertaling 'regen' beter dan 'leraar']. Vervolgens worden geestelijke zegeningen genoemd (profetie, dromen en gezichten).

Vers 28 [Hebr. 3:1]: *ahare-ken* is een tijdsbepaling die in de LXX vertaald is met *eschatos*. De uitdrukking is verwant met *aharit hajamim* (Genesis 49:1, Jesaja 2:2, Micha 4:1): 'in het verdere verloop van de tijd, in de toekomstige dagen, daarna' en kan een eschatologische betekenis hebben.

Het werkwoord *sapak* betekent 'uitstorten, uitgieten'. Hiermee wordt het beeld van de regen (2:23) vastgehouden.

De betekenis van het woord *ruach* is 'wind, adem, geest'. J.H. Scheepers schrijft in zijn dissertatie *Die gees van God en die gees van die mens in die Ou Testament* (1960): 'Die een gees van Jahwe is tegelyk Jahwe se innerlike; sy asem wat die goddelose dood, wat lewe in mens en dier verwek, wat sy woord vergesel en dit verwerklik; sy krag wat verskillende vermoëns in sy geroepenen werk, sy volk laat "lewe" in die volle sin van die woord (...). Aan die gees wat van Jahwe uitgegaan het, word 'n kontinuele teenwoordigheid en 'n wye, 'n persoonlike werksaamheid toegeskryf, sodat ons mag besluit dat die gees - in on-Israelitiese terminologie uitgedruk - gehipostaseer was. Hierdie half persoonlike-selfstandige gees se teenwoordigheid beteken egter nie 'n verdere verwydering van Jahwe self van die aardse lewe niet, maar in die gees is Jahwe self teenwoordig' (p. 244v.).

De Geest zal uitgestort worden op *kol-basar*, alle vlees. De tegenstelling tussen geest en vlees komt ook voor in Genesis 6:3, Jesaja 31:3 en 40:5-7. Hier zijn niet alle mensen bedoeld, maar alle Israëlieten, zoals blijkt uit de directe context (uw zonen, uw dochters) en uit het adres van het gehele

boek. Vlees: het vergankelijke, sterfelijke, zwakke. *Kol*: alle, allerlei. In het O.T. rustte de Geest slechts op enkelingen (richters, koningen, profeten) om ze bekwaam te maken voor hun ambt.

Het gieten van de Geest van God op mensen betekent nieuw en krachtig leven voor mensen die in zichzelf nietig zijn, in het bijzonder met het oog op het naderende gericht. Het effect van de uitgieting van de Geest geeft niet zozeer een morele verandering van het volk, of een vernieuwing van hun innerlijk leven, maar de ervaring van profetische inspiratie. Men kan voortaan de spraak van de goddelijke openbaring zonder bemiddeling en duiding van anderen verstaan. Ze zullen niet slechts koningen en priesters zijn (Ex. 19:6), maar ook profeten.

Vgl. Zacharia 12:10 (zie *Het Woord der prediking*, deel 1) en Jesaja 32:15 voor het werk van de Geest.

In de volgende opsomming (zonen, dochters, ouderen en jongelingen) spreekt Joël in retorische bewoordingen over de rijkdom en veelzijdigheid van het werk van de Geest ten aanzien van het gehele volk (vgl. Jeremia 31:13 en Spreuken 20:29).

Dromen kunnen openbaringsmedium zijn en vertellen dan iets over de werkelijkheid van elke dag. (Vgl. Genesis 37:5v.; 40:5,8). In Numeri 12:6 komen visioenen voor en profetische activiteit.

Het werkwoord dat gebruikt wordt voor profeteren (*naba*), heeft een onzekere etymologie en betekent: aankondigen, proclameren, noemen, spreken, roepen, informeren, profeteren. Zie Deuteronomium 13 en 18 voor de taak van een profeet; in ieder geval spreken conform de goddelijke openbaring en niet naar eigen inzicht (zoals de valse profeten). Extase was een mogelijke uitingsvorm, doch niet noodzakelijk. Vgl. C. Brown, *New International Dictionary of NT Theology*, deel 3 (1986), s.v. 'prophet'.

Het werkwoord dromen (*chalam*) betekent: sterk zijn, gezond zijn, dromen. Vaak samen met visioenen genoemd.

Chizajon: visioen, afgeleid van *chaza*: zien, kijken, profeteren. Vgl. Numeri 24:4,16. Een profeet werd ook wel een ziener genoemd.

Vers 29 vervolgt de opsomming van 'alle vlees' en spreekt over knechten en dienstmaagden. Zelfs het standsverschil speelt geen rol wanneer de Geest wordt uitgestort (*gam* als intensivering). De LXX voegt ten onrechte *mou* toe en maakt dit vers daardoor tot een herhaling van vs. 28.

In vs. 30 en 31 worden zaken opgenoemd die voorafgaan aan de Dag des HEEREN. In een chiastische opsomming zijn verschillende gebeurtenissen beschreven. Tekenen en wonderen worden ook in Deuteronomium 4:34 genoemd in de context van strijd en oorlog. Ze geven de nabijheid van de Dag des HEEREN aan (vgl. Maleachi 4:5). Dit vers wil duidelijk maken, dat niet alleen in de geestelijke wereld buitengewone verschijnselen zullen plaatsvinden, maar ook in de fysieke wereld. Bloed en vuur zijn tekenen van oorlog (Ezechiël 38:22).

Tekenen (*mopetim*) zijn vanouds verbonden met profetische activiteit. In Deuteronomium 13:1v. wordt verteld dat een profeet of iemand die dromen heeft, waarschuwingen of tekenen kan geven. De plagen in Egypte waren tekenen die aan de uittocht voorafgingen. Zo gaan hier bloed, vuur en rookzuilen vooraf aan de Dag. Hierbij valt te denken aan bloedende mensen en brandende steden door oorlogshandelingen en vulkaanuitbarstingen.

De verzen 30 en 31 zijn analoog aan de inhoud van 2:2 en 10. Soms worden deze gebeurtenissen in een chronologische volgorde geplaatst. Maar dat zou dan tevens inhouden dat er sprake is van een dubbele zon- en maansverduistering. Beter is het in 2:2,10 en 30 dezelfde gebeurtenis te zien, onderscheiden naar een materiële en geestelijke belichting van de zaak.

Nadat in vs. 30 de wondertekenen op aarde vermeld zijn, komt vs. 31 met de voortekenen aan de hemel, nl. de verduistering van de zon en de maan (vgl. 2:10 en 3:15). Ook andere profeten spreken hierover (Amos 8:9; Ezechiël 32:7v.; Jesaja 13:10). De letterlijke verklaring verdient de voorkeur boven de symbolische. (Vgl. Markus 13:24v., Mattheüs 24:29 en Openbaring 6:12).

Vers 32 *malat* (Ni): bevrijd worden, ontsnappen (vgl. Psalm 116:4 en 107:20). *Peleta*: ontsnapping, overleving: het overblijfsel van Gods volk, gered uit genade (vgl. Ezra 9:8-15). *Sarid*: overlevende (vgl. Jozua 10:20). *Kol-aser*: allen. Op grond van het feit dat Jeruzalem en Sion hier genoemd worden als toevluchtsoord, moeten we deze uitdrukking niet ruimer opvatten dan *kol-basar* in vs. 28 en dus alleen Israëlieten hieronder verstaan. Paulus gebruikt dit vers in Romeinen 10:13 in een bredere zin en hij betreft de uitdrukking op Joden en heidenen. Het is evenwel methodisch onjuist om een passage uit het O.T. uit te leggen op de wijze waarop auteurs van het N.T. deze passage als illustratie gebruikt hebben om hun betoog te ondersteunen.

Door de uitstorting van de Geest wordt het volk een profetenvolk. Daardoor komt men tot het aanroepen (*kara*: roepen, toeroepen, aanroepen) van de naam JHWH (vgl. Psalm 116:4). Dit houdt in: een gaan tot God en vertrouwen op Hem op grond van Zijn Zelfopenbaring als God van het verbond. Gods Geest bewerkt dat men tot Hem komt. De redding concentreert zich op Sion in Jeruzalem, als de plaats waar de HEERE woont. Daar is men veilig voor het geweld.

THEOLOGISCHE NOTITIES

1. De Dag des HEEREN wordt bij veel profeten genoemd. In zijn algemeenheid duidt men de komst van God aan in gericht en vrijspraak. Op grond van gedeelten als Hebrëeën 1:1-2, 1 Petrus 1:20 en 2 Petrus 3:3 kunnen we zeggen dat met de komst van Christus de Dag al is aangebroken en voortduurt tot het eindgericht. Nabije gebeurtenissen en gebeurtenissen ver weg vloeien ineen. Pinksteren was een deel van de Dag. 'There would, however, yet be another final day - if not many in between - when God would pour out His Spirit like rain', aldus W.C. Kaiser, *Toward an O.T. Theology* (1978, p. 189).

2. Met de uitdrukking 'alle vlees' worden in eerste instantie alleen Joden bedoeld. Sommigen onder hen waren speciaal voor de viering van het wekenfeest naar Jeruzalem gekomen. Wanneer Petrus in Handelingen 2:39 spreekt over 'allen die daar verre zijn' bedoelt hij daar niet de heidenen mee. Dat het heil ook naar de heidenen zou gaan was hem nog onbekend. De laatste uitdrukking slaat op de diaspora-joden, waarvan een gedeelte zich bevond onder het gehoor van de apostel. Alleen in de opvatting dat *kol-basar* Israël is, is de verbazing en verwondering van Petrus te begrijpen, als blijkt in Handelingen 10, dat ook op de heidenen de Heilige Geest wordt uitgestort. De uitdrukking *kol-basar* kan elders wel de gehele mensheid aanduiden (Genesis 6:12-13; Psalm 145:21; Jesaja 40:6).

3. Profeteren. In Numeri 11:29 staat de verzuchting van Mozes opgetekend dat heel het volk zou profeteren en vervuld zou worden met de Geest. In Joël 2 komt hier zicht op. Niet met het doel anderen Gods boodschap te verkondigen, want die noodzaak valt weg wanneer iedereen profeet is. Ook niet met het doel de heidenen te bekeren. De context spreekt erover, dat de verhouding met God volkomen vernieuwd wordt. Het vertrouwen op God uit zich in het aanroepen van de naam des HEEREN (vs. 32).

4. In het N.T. wordt veel gesproken over profeten en profeteren: Zacharias, Simeon, Anna, Agabus. De verhoogde Christus schenkt profeten als gaven aan Zijn Gemeente (Efeze 4:11-13; 2:20; 3:5). De gave van de profetie behoort tot de charismata die nagestreefd moeten worden (1 Korinthe 12-14). De profeten moeten getoetst worden of hun spreken van God afkomstig is (1 Johannes 4:1).

VERVULLING

1. Er zijn weinig aanwijzingen voor een vervulling van Joël 2 in de tijd van het O.T. Sommigen menen een verband te zien met verlossing van Assyrië in tijd van Hizkia (2 Koningen 19). Dit standpunt is echter afhankelijk van een vroege datering van Joël en kan in ieder geval geen volledige vervulling aantonen.

2. Vrij algemeen aanvaardt men de vervulling in de tijd van N.T., tijdens het Pinksterfeest, op grond van Handelingen 2:16. Volgens sommigen is er een volledige of tamelijk volledige vervulling tijdens dit Pinksterfeest. Joël 2:30-31 en Handelingen 2: 19-20 moeten dan symbolisch uitgelegd worden of verwijzen naar gebeurtenissen bij de kruisiging (vgl. F.F. Bruce, I.H. Marshall).

3. Men kan ook uitgaan van een gedeeltelijke vervulling in de tijd van het N.T. en van een verdere vervulling in later tijd. Handelingen 2:16 spreekt niet letterlijk over vervulling. Het *touto estin* kan niet helemaal teruggaan op het gebeuren in Handelingen 2:1-13, omdat Joël over die typische verschijnselen die daar genoemd worden (windvlagen, tongen van vuur, andere talen) niet gesproken heeft. Handelingen 2:16 trekt veeleer een vergelijking tussen Joël en de Pinksterdag. Diezelfde Geest is aan het werk. Hiermee wordt ruimte gelaten voor latere profetische werkzaamheden. Joël 2:30-31 en Handelingen 2:19-20 verwijzen naar de toekomst, de wederkomst van Christus.

4. De vervulling van Joël 2:32a vindt aanvankelijk plaats in Handelingen 2:21, en vindt een ruimere vervulling in Romeinen 10:13, waar de tekst ook toegepast wordt op de heidenen.

5. De vervulling van Joël 2:32b vindt eveneens plaats in de nieuwtestamentische bedeling, al zijn er uitleggers die liever denken aan een toekomstige situatie wanneer Jeruzalem een centrale positie zal innemen.

6. In het N.T. wordt onderscheid gemaakt tussen het komen tot het geloof en het verdere christelijke leven. Blijkens Galaten 5:16-25 is het mogelijk als Christen zowel geestelijk als vleeselijk te leven (vgl. 1 Korinthe 3). Herhaaldelijk klinkt de oproep te leven vanuit de Geest en vervuld te worden met de Geest (Efeze 5:18). De vervulling van Joël 2:28-29 vindt niet plaats in de wedergeboorte als zodanig, maar in de verdere werking van de Heilige Geest, die ook wel gelijkgesteld wordt met de vervulling of verzegeling of doop met de Heilige Geest (eenmalig - al of niet samenvallend met de wedergeboorte - of bij herhaling?). Vgl. D.G. Molenaar, *De doop met de Heilige Geest* (1963), L. Floor, *De doop met de Heilige Geest* (1982), C. Graafland, *Gereformeerden op zoek naar God*, hoofdstuk 7 (1990) en het Pinksternummer van *De Waarheidsvriend* 1992 en W. van Vlastuin, *Wordt vervuld... over het werk van de Heilige Geest* (1993). Vgl. ook het werk van Andrew Murray.

7. Het is omstreden of de gave van profetie in eigenlijke zin alleen voor de tijd van het O.T. en N.T. bestemd was of ook nog voor later tijd. Over het algemeen neigt men in calvinistische kring tot het eerste standpunt, waarbij opgemerkt moet worden dat Calvijn van apostelen, profeten en evangelisten zegt, dat God ze 'in het begin van Zijn rijk (heeft) opgewekt, en wekt Hij ook nu en dan op, naar de noodzakelijkheid der tijden eist' (*Institutie* IV, iii, 4). De hedendaagse charismatische beweging verdedigt de blijvende geldigheid van de profetische gave (W. Grudem, J. Wimber, B. Hamon). Ook in onze kerkelijke kring zijn er mensen die profetische boodschappen uit laten gaan (bijv. H.O. Roscam Abbing). F.D. Farnell heeft in *Bibliotheca Sacra* 1992-93 vier artikelen geschreven 'Is the Gift of Prophecy for Today?', waarin hij de vraag negatief beantwoordt.

AANWIJZINGEN VOOR DE PREDIKING

1. Er moet een keuze gemaakt worden voor het hoofddoel van de prediking. Dit kan zijn: het met de Geest vervulde leven (vs. 28-29), of de eschatologie (vs. 30-31, event. vs. 32), of de oproep tot geloof (vs. 32a).
2. Christus is de grote Profeet en Leraar, vervuld met de Geest, Die ons de weg heeft geopenbaard, door Zijn leer en leven.
3. Zoals de Vader de Geest neerzendt bij de doop van de Zoon (Mattheüs 3), zo zendt de Zoon, na Zijn verhoring aan de rechterhand van de Vader, de beloofde Trooster (Johannes 16, Handelingen 2:33).
4. De oproep tot geloof komt tot allen, ongeacht ras en maatschappelijke positie. De oproep komt tot ons in een gedeelte waarin het werk van de Heilige Geest centraal staat. Hij verandert en vernieuwt. Daarom behoeven wij het niet van eigen inspanningen te verwachten. De oproep komt als belofte tot ons, zodat wij niet behoeven te twijfelen aan de verhoring.
5. Persoonlijk en kerkelijk kan er een ingezonken situatie zijn. Met al onze eigen prestaties lukt het ons niet God te dienen zoals Hij het wil en veel wordt bij de handen afgebroken. Er is vaak meer inspanning dan vreugde in Zijn dienst, we gedragen ons meer als knechten dan als kinderen Gods. Onze tekst zegt echter dat er een met de Geest vervuld leven te krijgen en toegezegd is. Er mag uitgezien worden naar een geestelijke opwekking.
6. Worden wij geleid door de Geest of door het vlees?
7. Persoonlijk en kerkelijk hebben we nodig dat ons profetisch de weg gewezen wordt. Het is tragisch als de situatie van 1 Samuël 3:1 optreedt, en verootmoediging is dan op zijn plaats. Het gebed om de leiding door Gods Geest is onmisbaar. Christus heeft beloofd dat de Trooster in alle waarheid leidt.
8. Persoonlijke omgang met God en Zijn Woord. Stille tijd, meditatie. "k Heb het zelf uit Zijnen mond gehoord' (Ps. 56:5 ber.).
9. Jongeren en ouderen kunnen en zullen spreken tot Gods eer, wanneer Gods Geest hen vervult.
10. Eschatologie. Is de bekering van Israël aanstaande? Zal Jeruzalem een bijzondere plaats ontvangen? Vgl. mijn bijdrage 'Terug naar de toekomst: de uitleg van de oudtestamentische profetieën over Israël', *Theologia Reformata* (dec. 1992) en het boekje *Land voor vrede?* (1993). De Dag des HEEREN is zowel een dag van gericht als van vrijspraak.

LITURGISCHE SUGGESTIES

Schriftlezingen: Joël 1 en 2; Handelingen 2 en Romeinen 10.

Liederen: Psalm 25:2,6; 36:2; 45:1; 72; 98:2,4; 110:1; 116:1-4; Lofzang van Zacharias; Gebed des Heeren: 3,9; Bedezang v.d. predikatie; Avondzang: 7.